

KÖZLEKEDÉSBIZTONSÁGI
SZERVEZET

TRANSPORTATION SAFETY
BUREAU

ZÁRÓJELENTÉS

2008-151-4

SÚLYOS REPÜLŐESEMÉNY

Budapest Ferihegy
2008. június 04.

Diamond Da-42 Twin Star
D-GVIP

A szakmai vizsgálat célja a légiközlekedési baleset és a repülőesemény okának, körülményeinek feltárása és a hasonló esetek megelőzése érdekében szükséges szakmai intézkedések kezdeményezése, valamint javaslatok megtétele. A szakmai vizsgálatnak semmilyen formában nem célja a vétkesség vagy a felelősség vizsgálata és megállapítása.

Jelen vizsgálatot

- a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvényben,
- a nemzetközi polgári repülésről Chicagóban, az 1944. évi december hó 7. napján aláírt Egyezmény Függelékeinek kihirdetéséről szóló 2007. évi XLVI. törvényben, valamint a 20/1997. (X. 21.) KHVM rendelet mellékletében megjelölt 13. Annexben,
- a légi-, a vasúti és a víziközlekedési balesetek és egyéb közlekedési események szakmai vizsgálatáról szóló 2005. évi CLXXXIV. törvényben (a továbbiakban: Kbvt.),
- a légiközlekedési balesetek, a repülőesemények és a légiközlekedési rendellenességek szakmai vizsgálatának szabályairól szóló 123/2005. (XII. 29.) GKM rendeletben foglaltak alapján,
- illetve a Kbvt. eltérő rendelkezéseinek hiányában a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával folytatta le a Közlekedésbiztonsági Szervezet.

A Kbvt. és a 123/2005. (XII. 29) GKM rendelet együttesen a következő uniós jogi aktusoknak való megfelelést szolgálják:

- a) a Tanács 94/56/EK irányelve (1994. november 21.) a polgári légiközlekedési balesetek és repülőesemények vizsgálatának alapvető elveiről,
- b) az Európai Parlament és a Tanács 2003/42/EK irányelve (2003. június 13.) a polgári repülésben előforduló események jelentéséről.

A Közlekedésbiztonsági Szervezet illetékessége a 278/2006. (XII. 23.) Korm. rendeleten alapul.

Fenti szabályok szerint

- A Közlekedésbiztonsági Szervezetnek a légiközlekedési balesetet és a súlyos repülőeseményt ki kell vizsgálnia.
- A Közlekedésbiztonsági Szervezet mérlegelési jogkörében eljárva kivizsgálhatja azokat a repülőeseményeket, illetve légiközlekedési rendellenességeket, amelyek megítélése szerint más körülmények között közlekedési balesethez vezethettek volna.
- A szakmai vizsgálat független a közlekedési baleset, illetve az egyéb közlekedési esemény kapcsán indult más közigazgatási hatósági, szabálysértési, illetve büntetőeljárástól.
- A szakmai vizsgálat során a hivatkozott jogszabályokon túlmenően az ICAO Doc 6920 Légijármű balesetek Kivizsgálási Kézikönyvben foglaltakat kell alkalmazni.
- Jelen Zárójelentés kötelező erővel nem bír, ellene jogorvoslati eljárás nem kezdeményezhető.

A Vizsgálóbizottság tagjaival szemben összeférhetetlenség nem merült fel. A szakmai vizsgálatban résztvevő személyek az adott ügyben indított más eljárásban szakértőként nem járhatnak el.

A Vb köteles megőrizni és más hatóság számára nem köteles hozzáférhetővé tenni a szakmai vizsgálat során tudomására jutott adatot, amely tekintetében az adat birtokosa az adatközlést jogszabály alapján megtagadhatta volna.

MEGHATÁROZÁSOK ÉS RÖVIDÍTÉSEK

ADC	Aerodrome Controller Repülőtéri légiforgalmi irányító
APP	Approach Közelkörzeti irányítás
ATC	Air Traffic Controller Légiforgalmi irányító
CTR	Control Zone Repülőtéri irányító körzet
GDC	Ground Controller Gurító irányító
GKM	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
HC RBO	HungaroControl Repülésbiztonsági Osztály
ICAO	International Civil Aviation Organization Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet
KBSZ	Közlekedésbiztonsági Szervezet
Kbvt.	A légi-, a vasúti és a víziközlekedési balesetek és egyéb közlekedési események szakmai vizsgálatáról szóló 2005. évi CLXXXIV. Törvény
KHVM	Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium
NKH LI	Nemzeti Közlekedési Hatóság Légiközlekedési Igazgatósága (továbbiakban LI)
SV	Supervisor Csoportvezető
UTC	Universal Time Coordinated Egyezményes Koordinált Világidő
Vb	Vizsgálóbizottság
VMC	Visual Meteorological Conditions A látási meteorológiai körülmények jelölésére használt rövidítés

AZ ESET ÖSSZEFOGLALÁSA

Eset kategóriája		súlyos repülőesemény
Légijármű	Gyártója	Diamond
	Típusa	Da-42 Twin Star
	felség- és lajstromjele	D-GVIP
	üzembentartója	VHM GMBh.
Eset	napja és időpontja	2008. június 04. 10:10 UTC
	Helye	Budapest Ferihegy repülőtér (LHBP)
Eset kapcsán	elhunytak száma	0
	súlyos sérültek száma	0
Légijármű rongálódásának mértéke		nem rongálódott
Lajstromozó állam		Német Szövetségi Köztársaság
Lajstromozó hatóság		Luffahrt-Bundesamt (LBA)
Eset helyszíne alapján illetékes kivizsgáló szervezet		KBSZ

Bejelentés, értesítések

A KBSZ ügyeletére az esetet 2008. június 04-én 12 óra 15 perckor a ferihegyi repülőtér légiforgalmi-irányító szolgálatának ügyeletese jelentette be.

A KBSZ ügyeletese

- 2008. június 04-én 12 óra 20 perckor jelentette a KBSZ ügyeletes vezetőjének, majd
- 2008. június 04-én 12 óra 24 perckor tájékoztatta az NKH LI ügyeletesét.

Vizsgálóbizottság

A KBSZ főigazgatója a "Súlyos repülőesemény" vizsgálatára 2008. június 04-én az alábbi Vizsgálóbizottságot (továbbiakban Vb) jelölte ki:

vezetője	Németh Zoltán	balesetvizsgáló
tagja	Pál László	balesetvizsgáló

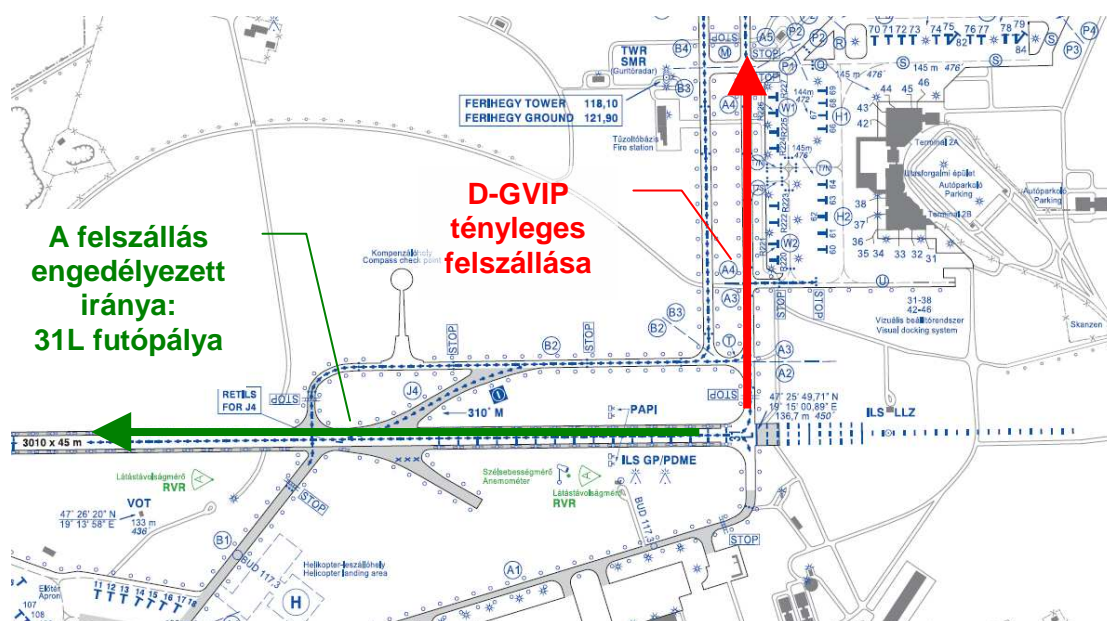
Az eseményvizsgálat áttekintése

A KBSZ az esemény vizsgálata során

- a légiforgalmi szolgáltatótól bekérte és tanulmányozta az esemény vonatkozásában mérvadó rögzített adatokat, a rádiólevelezést, a radarképeket, a légiforgalmi irányítók beszámolóit és szakmai adatait, a meteorológiai adatokat, valamint a légiforgalmi szolgáltató által készített Összefoglaló Jelentést;
- az illetékes német kivizsgáló szervezettől bekérte az érintett légijármű és légijármű személyzet fő műszaki, illetve szakmai adatait, valamint a légijármű parancsnok beszámolóját.
- helyszíni szemle során megszemlélte az érintett futópálya – gurulóút kereszteződésben elhelyezett, illetve felfestett jeleket, jelzéseket.

Az eset rövid áttekintése

A D-GVIP lajstromjelű légi jármű Ferihegy repülőtérrel szállt fel 10:10 UTC-kor Essen/Mulheim célállomással. A légi jármű a légi forgalmi szolgálat által kiadott felszállási engedélytől eltérően nem a 31L futópályáról, hanem az arra merőleges „A” gurulóút 2-5 szakaszáról szállt fel.

1. ábra

1. TÉNYBELI INFORMÁCIÓK

1.1 A repülés lefolyása

A D-GVIP lajstromjelű légi jármű a kisgépes előtérről (GAT előtér) engedélyt kapott az „A” gurulóúton az „A1” várópontig történő gurulásra, majd az „A1” váróponton a 31L futópályára történő kigurulásra. A légi jármű a felszállásra engedélyezett 31L futópálya helyett az „A” gurulóút 2-5 szakaszán kezdte meg a felszállást. Amikor ezt a légiforgalmi irányítás észlelte azonnali megállásra szólította fel a légi járművet. A légi jármű a felszállást nem szakította meg, illetve a rádióhívásokra nem válaszolt.

A légi jármű azután válaszolt csak a rádióhívásra, miután a felszállást végrehajtotta. Ekkor a légiforgalmi irányítás azonnali bal fordulóra és a GILEP műszeres indulási eljárás végrehajtására utasította a légi járművet.

Amikor a D-GVIP az „A” gurulóúton megkezdte a felszálláshoz való nekifutást, a 31R futópályára érkező MAH521 járat a kilebegtetés fázisában volt. Amikor pedig a D-GVIP az „A” gurulóút vonalában átrepülte a 31R futópályát, a már leszállt MAH521 járat a „Y” gurulóút vonalában gurult a futópályán.

1.2 Személyi sérülések

Sérülések	Személyzet		Utasok	Egyéb személyek
	Hajózó	Utaskísérő		
Halálos	0	0	0	0
Súlyos	0	0	0	0
Könnyű	0	0	0	0
Nem sérült	1	0	2	0

1.3 A légi jármű sérülése

Az érintett légi járművekben az eset kapcsán anyagi kár nem keletkezett.

1.4 Egyéb kár

Egyéb kárt a vizsgálat befejezéséig a Vb-nek nem hoztak tudomására.

1.5 A személyzet adatai

1.5.1 A légi jármű parancsnoka

Kora, neme		61 éves, férfi
Szakszolgálati engedélye érvényessége	Szakmai	2009. július 31. (Multi Engine) 2010. június 03. (Single Engine)
	Egészségügyi	2010. október 26.
	Képesítései	N/A
	Jogosításai	Multi Engine (Piston, Land), Single Engine (Piston, Land), Instrument Rating
Repült ideje	Összesen	332 óra
	Megelőző 90 napban	14 óra, DA-42-esen: 10 óra
	Megelőző 7 napban	5 óra 29 perc
	Megelőző 24 órában	0 óra

Légijármű kategóriánként összesen	-
Az érintett típuson összesen	25 óra 48 perc

1.6 A légi jármű adatai

A légi jármű adatai az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.7 Meteorológiai adatok

- a) A 10:00 UTC-kor mért időjárási viszonyok LHBP-n a következők voltak:
Szélirány (földfelszínen mért): változó irányú; szélesség: 3 csomó; látástávolság 7 km felett; hőmérséklet: 18°C; harmatpont: 17°C.
- b) Az esemény időpontjában nappali fényviszonyok uralkodtak, a légi jármű látási meteorológiai körülmények (VMC) között üzemelt. Gyenge eső, valamint alacsony szintű felhőzet volt a térségben.
- c) METAR LHBP 041000Z VRB03KT 7000 -RA FEW007 SCT022 BKN065
18/17 Q1012 NOSIG

1.8 Navigációs berendezések

A navigációs berendezések az esemény lefolyására nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.9 Összeköttetés

A D-GVIP az LHBP repülőtéri irányító egységgel tartott rádió kapcsolatot a 118.1 MHz-es rádiófrekvencián. A személyzet beszámolt arról, hogy a fedélzeten rádió-interferenciát tapasztaltak, amely nehezítette a kommunikációt a légi jármű és a légi forgalmi szolgálatok között.

A földi telepítésű berendezések az elvárásoknak megfelelően működtek, a feladat ellátására alkalmasak voltak.

1.10 Repülőtéri adatok

Az esetben érintett repülőtérnek érvényes működési engedélye volt.

A repülőtér paraméterei az esemény bekövetkezésére nem voltak hatással, ezért részletezésük nem szükséges.

1.11 Légijármű adatrögzítők

A légi forgalmi irányítás berendezéseinek vonatkozásában az előírt adatrögzítő rendszerek működtek és az általuk rögzített adatok értékelhetőek voltak.

A légi járművön adatrögzítő nem volt, az az érintett légi jármű típusra és feladathoz nincs előírva.

1.12 A roncsra és a becsapódásra vonatkozó adatok

Az esettel összefüggésben roncs nem keletkezett.

1.13 Az orvosi vizsgálatok adatai

A személyzet repülés előtti és közbeni pszichofizikai állapotáról adatok nem állnak rendelkezésre.

Igazságügyi-orvosszakértői vizsgálat

Igazságügyi-orvosszakértői vizsgálatra nem került sor.

1.14 Tűz

Az eset kapcsán tűz nem keletkezett.

1.15 A túlélés lehetősége

Személyi sérülés nem történt.

1.16 Próbák és kísérletek

Próbákat, kísérleteket a Vb nem végeztetett.

1.17 Érintett szervezetek jellemzése

Az érintett szervezetek jellemzői az eset bekövetkezésére nem voltak hatással, ezért azok részletezése nem szükséges.

1.18 Kiegészítő adatok

A Vb-nek érdemi kiegészítő adatot nem hoztak tudomására.

1.19 Hasznos vagy hatékony kivizsgálási módszerek

A kivizsgálás során az általánostól eltérő módszerek alkalmazására nem volt szükség.

2. ELEMZÉS

Az D-GVIP lajstromjelű légi jármű a ferihegyi 121,9 MHz-es GDC frekvencián kapott gurulási engedélyt a kisépkes előtérrel az „A1” várópontig. A légi jármű 10:08:06 UTC-kor jelentkezett be 118,1 MHz-en az ADC frekvenciájára.

A légi forgalmi irányítás az „A1” váróponton történő várakozásra utasította a légi járművet, mivel egy érkező légi jármű volt a végső egyenesen. 10:08:56 UTC-kor, miután az érkező légi jármű elhagyta a futópályát, engedélyezte számára a 31L futópályára történő kigurulást és várakozást (line-up and wait). A légi forgalmi irányító látta, hogy a légi jármű kigurult, azt azonban – a távolság és a légi jármű kis mérete miatt – nem realizálta, hogy nem vette fel az engedélyezett futópályairányt és így adta ki a felszállási engedélyt 10:09:48 UTC-kor.

A 31L futópályára vonatkozó felszállási engedélyt a légi jármű nem ismételte vissza, hanem közölte, hogy kész a felszállásra. Mivel a felszállási engedélyt a vonatkozó előírások szerint vissza kell ismételnie a légi járműnek, az ADC 10:09:55 UTC-kor megismételte a 31L futópályára vonatkozó felszállási engedélyt. A felszállási engedélyt a légi jármű ekkor sem ismételte vissza, hanem megkezdte a felszálláshoz való nekifutást a 31L futópályára merőleges „A” gurulóút 2-5 szakaszán.

Az esemény bekövetkezésekor, a futópályához történő kigurulás során, amikor is a légi jármű a várópontot elhagyta, követte a gurulóút balra kanyarodó vonalát, ahol a gurulóút aszfaltburkolata egy világosabb színű betonburkolatra (a futópálya burkolatával megegyezőre) változik.

A Vb feltevése szerint ezen a ponton a légi járművezető azt hihette, hogy elérte a futópályát. Ekkor azonban még mindig az „A” gurulóúton tartózkodott.

Erről a légi jármű-vezető több módon győződhetett volna meg.

Egyrészt úgy, hogy a fedélzeti iránytűn a légi jármű géptengely irányszögét összeveti a használatos futópálya irányszögével, amely ez esetben 90°-al eltért a használatos 310°-os futópályairánytól. Feltételezhető, hogy ezt a légi jármű parancsnoka nem ellenőrizte megfelelően.

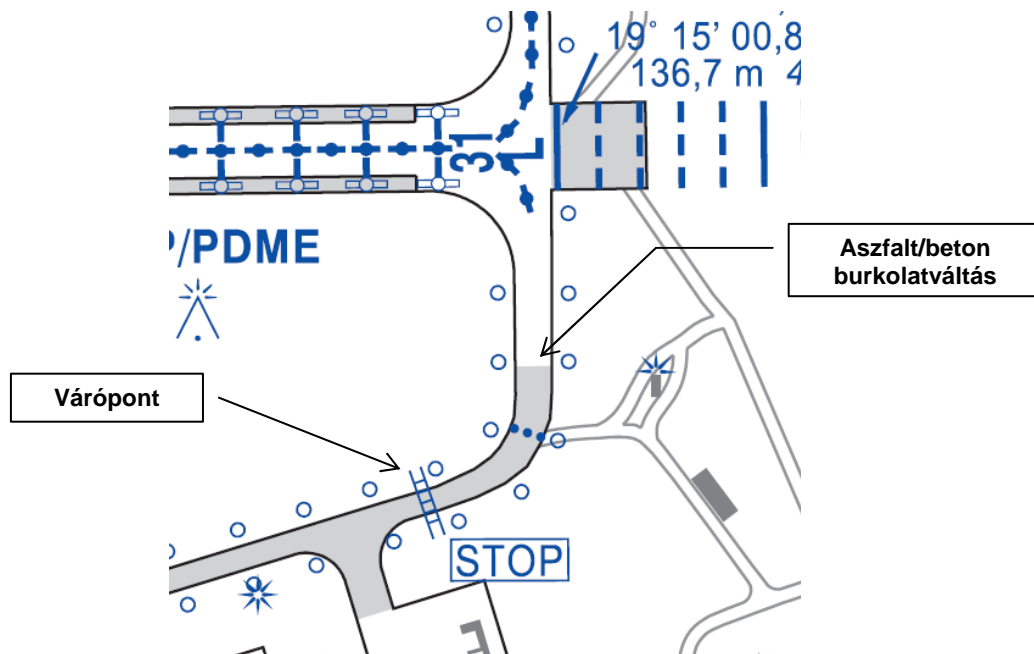
Ezenkívül, ha egy légi jármű nem futópályán tartózkodik, azt egyéb vizuális módon is jelzik a személyzetek számára. Így például a gurulóútak és futópályák felfestései különböznek egymástól, ezzel segítve a személyzetet helyzetük azonosításában. Ennek megfelelően, a nemzetközi ICAO előírások szerint, az „A” gurulóút középvezetők folyamatos sárga vonal jelzi. Többek között ez mutatja a légi jármű vezetőknek, hogy egy gurulóúton, nem pedig egy futópályán – amelynek középvezetők szaggatott fehér vonal – helyezkednek el.

A D-GVIP lajstromjelű légi jármű parancsnoka ezen információkat (géptengely-irányszög eltérése az engedélyezett futópálya irányától, illetve a gurulóút sárga festése) nem tudta megfelelően felhasználni. Ebben szerepet játszhatott az is, hogy a légi jármű vezetője – bár a légi jármű vezetéséhez elegendő tapasztalattal rendelkezett - nem tekinthető nagy gyakorlatú pilótának, illetve az adott típuson mindössze 25 óra repült idővel rendelkezett.

Ezen kívül valószínűsíthető, hogy a gurulóút mentén elhelyezett iránymutató táblák jelzéseit a légi jármű parancsnoka nem tudta megfelelően értelmezni.

A várópont két oldalán elhelyezett táblák jelezték, hogy az „A1” ponton van és a 31L futópályára gurul majd ki. Miután elhagyta a várópontot, és balra kanyarodva megváltozott a gurulóút burkolata, egy, a gurulóút bal oldalán elhelyezett tábla szolgáltatott információt arról, hogy még mindig az „A” gurulóúton tartózkodik (lásd a mellékletben).

Az esemény idején a repülőtéren VMC időjárási körülmények uralkodtak, így az időjárási helyzet a repülőtér jeleinek és jelzéseinek láthatóságát nem befolyásolhatta.

2. ábra

Amikor az ADC észlelte, hogy a légi jármű rossz irányba végzi a nekifutást 10:10:07 UTC-kor, azonnali megállásra szólította fel, majd ezt követően még kétszer tette ezt meg. A légi jármű a felszállást nem szakította meg, illetve a rádióhívásokra sem válaszolt. A légi jármű személyzete 32 másodperccel később hívta meg a Tornyt, hogy az hallja-e őt. Ekkor a légi jármű már levegőben volt, így az ADC azonnali bal fordulóra és a GILEP indulási eljárás követésére utasította a légi járművet, amit az visszaismételt és végre is hajtott. A légi jármű parancsnoka beszámolt arról, hogy rádió-interferenciát tapasztalt a frekvencián, mely megnehezítette a kommunikációt. Ez az interferencia a rádiólevelezés visszahallgatása során nem volt tapasztalható.

3. ábra

3. KÖVETKEZTETÉSEK

3.1 Az eset bekövetkezésével ténybeli megállapítások

- A légi jármű az „A1” várópontra szabályosan gurult.
- A légiforgalmi irányítás engedélyt adott a légi járműnek az „A1” várópontról a 31L futópályára történő kigurulásra és várakozásra (line-up and wait), melyet a légi jármű parancsnoka szabályosan visszaigazolt.
- A légi jármű az „A1” várópontról a 31L futópályára történő gurulása során nem fordult a 31L futópálya felszállóirányába.
- A légi jármű megkapta a felszállási engedélyt a 31L futópályáról.
- A légi jármű nem igazolta vissza a felszállási engedélyt, így kezdte meg a nekifutást a felszálláshoz, majd hajtotta végre a felszállást a 31L futópályára merőleges „A” gurulóút 2-5 szakaszán.
- A légiforgalmi irányítás miután észlelte, hogy a légi jármű nem a futópályáról kezdte meg a felszállást, többször is megállásra szólította fel, melyre a légi jármű vezetője nem reagált.

3.2 Az eset bekövetkezésével közvetetten összefüggésbe hozható ténybeli megállapítások

- A légi jármű vezetője a típuson viszonylag kevés (25 óra 48 perc) tapasztalattal rendelkezett.

4. BIZTONSÁGI AJÁNLÁS

A vonatkozó szabályok betartásával az ilyen esetek elkerülhetők, ezért biztonsági ajánlás kiadására nincs szükség.

5. MELLÉKLETEK

- 1) Az „A1” várópontnál, illetve a gurulóút és a 31L futópálya között elhelyezett táblák;
- 2) A D-GVIP repülési nyomvonal az „A” gurulóútról való felszállást követően;
- 3) A D-GVIP és a légiforgalmi irányítás között folytatott rádiólevelezés kivonata;
- 4) A DA-42 típusú légi jármű háromnézeti rajza.

Budapest, 2010. június 14.

Németh Zoltán
Vb vezetője

Pál László
Vb tagja

1. számú melléklet
Az „A1” várópontnál, illetve a gurulóút és a 31L futópálya között elhelyezett táblák

A várópont bal oldalán elhelyezett tábla

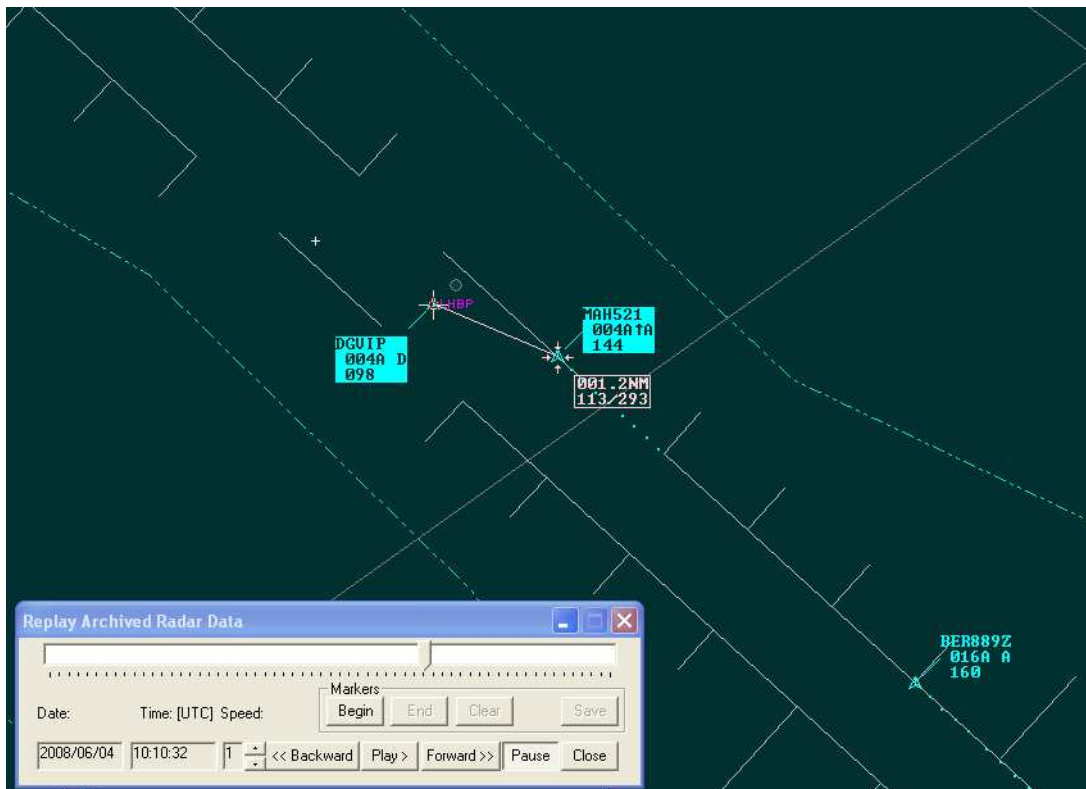

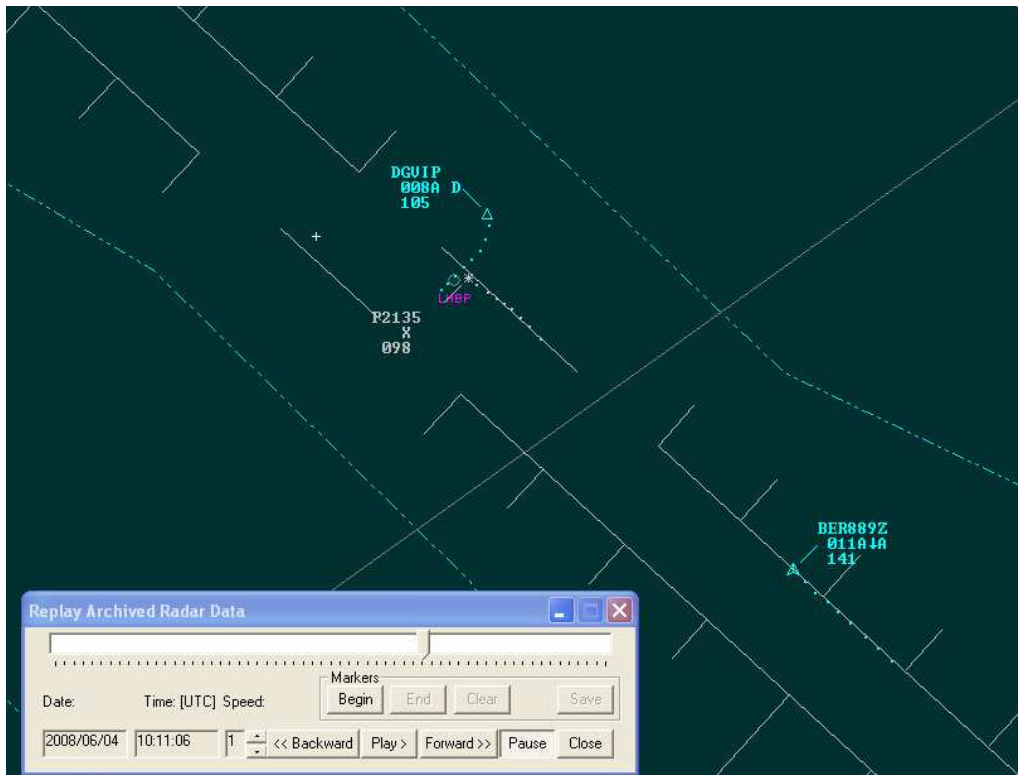
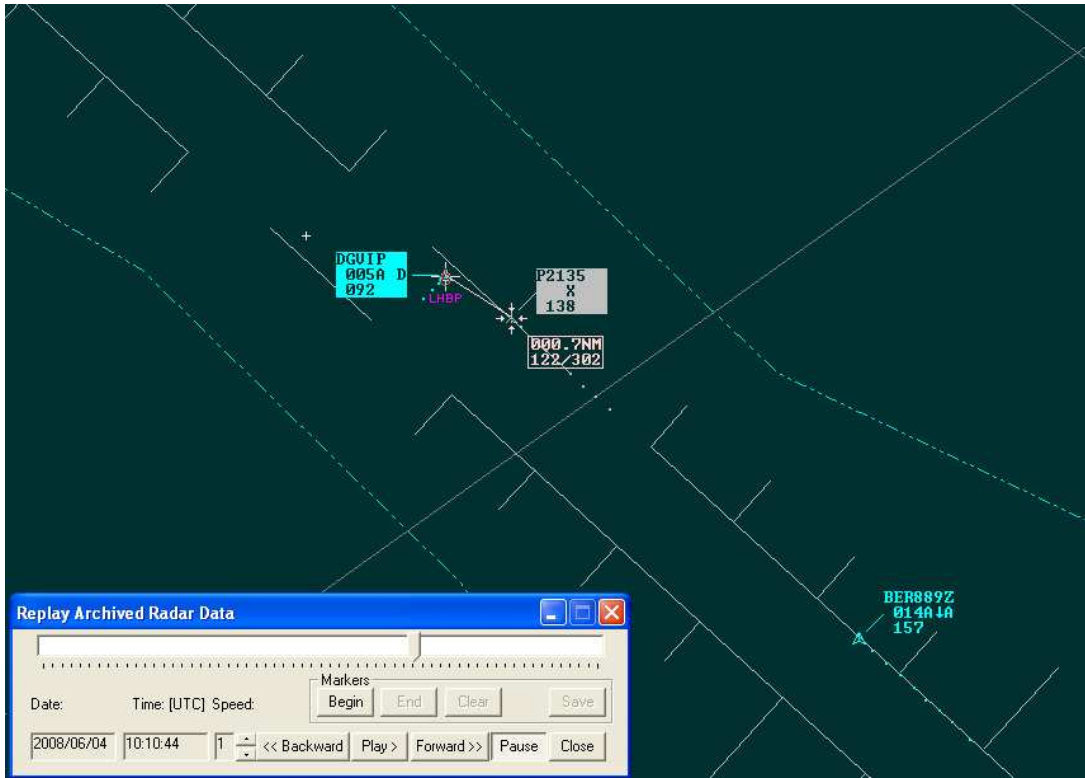
A várópont jobb oldalán elhelyezett tábla

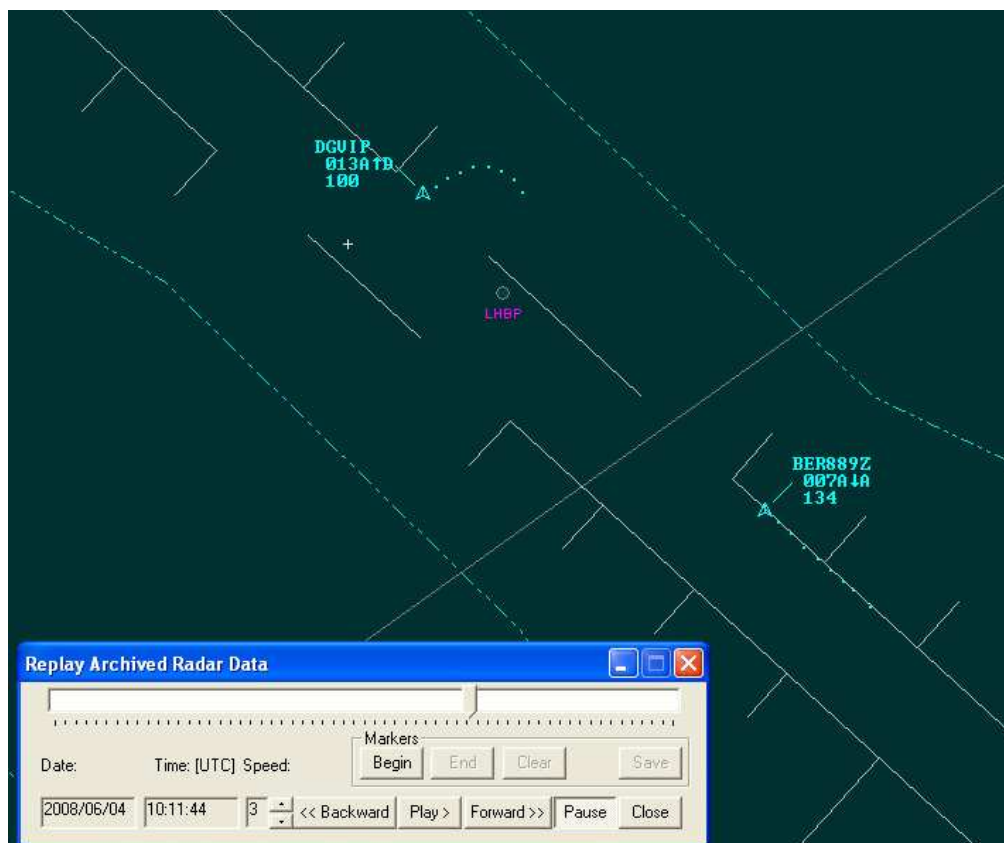

A várópont után, a gurulóút bal oldalán elhelyezett tábla

2. számú melléklet
A D-GVIP repülési nyomvonala az „A” gurulóútról való felszállást követően

3. számú melléklet

A D-GVIP és a légiforgalmiirányítás között folytatott rádiólevelezés kivonata

Egység	Időpont (UTC)	Szöveg
D-GVIP	10:00:44	DIP, request taxi.
GND	10:00:46	DIP, taxi to holding point „A1”.
D-GVIP	10:00:51	OK! Follow me.
GND	10:05:31	DIP, when ready contact tower 118,1 Good-bye.
D-GVIP	10:05:42	DIP, contacting tower on 118,1 Good-bye.
D-GVIP	10:08:06	DIP, ready for departure, runway 31L.
ADC	10:08:13	DIP, szerbusz, hold position, arriving on short final, call you.
D-GVIP	10:08:18	Thank you, hold position, IP.
ADC	10:08:56	DIP, line up wait runway 31L.
D-GVIP	10:09:00	Lining-up for 31L, IP.
ADC	10:09:48	DIP, 31L cleared for take-off, wind calm.
D-GVIP	10:09:52	Ready for take off, DIP.
ADC	10:09:55	I confirm cleared for take off 31L.
ADC	10:10:07	DIP, Stop immediately! DIP, Stop immediately!
ADC	10:10:39	DIP, Tower.
D-GVIP	10:10:40	IP, can you read me?

ADC	10:10:43	Yes, turn left! Turn left to „A” beacon! Heading turn left! Turn left now!
D-GVIP	10:10:49	Turn left, IP.
ADC	10:11:48	DIP, follow the GILEP departure route and contact Approach 129,7.
D-GVIP	10:11:57	Contacting approach, 129,7, IP. Good-bye
D-GVIP	10:12:25	Approach, DIP.
APP	10:12:28	DIP, hello, you are identified. Proceed to ABETI and...report your requested level.
D-GVIP	10:12:35	Requested level FL80 on going direct to ABETI.
APP	10:12:40	DIP, roger. Climb to 8000 feet by 1012. The transition level in Hungary is 110 now.
D-GVIP	10:12:49	The transition level 110, going directly ABETI, FL8000. Thank you, IP.
APP	10:12:56	8000 feet, QNH 1012.
APP	10:13:04	DIP, did you copy? QNH 1012 and altitude 8000 feet.
D-GVIP	10:13:09	DIP, QNH 1012 and FL80...altitude 80...8000 feet, sorry.
APP	10:13:17	Correct.
APP	10:19:02	D-GVIP...
D-GVIP	10:19:04	D-GVIP...
APP	10:19:07	D-GVIP, the Tower has been said that you have been taking-off from a taxiway not from the runway and they have to write a report on this situation.
D-GVIP	10:19:21	Sorry about it. I...this...ja. My mistake. Thank you.
APP	10:19:29	Roger.

4. számú melléklet

A DA-42 típusú légitársaság háromnézeti rajza

